

УДК 001:8

DOI 10.36.030/2664-3618-2021-1-15-26

Валерій Бакуменко,

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. Петра Василенка
<http://orcid.org/0000-0001-7292-637X>

Ніна Чала,

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри маркетингу та управління бізнесом,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
<http://orcid.org/0000-0002-0356-9003>

Марія Цедік,

кандидат наук з державного управління,
завідувач кафедри мовної підготовки і комунікації в публічному управлінні,
Національна академія державного управління при Президентові України
<http://orcid.org/0000-0001-9345-5212>

ДО ПИТАННЯ ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ

Питання ефективної оцінки результатів наукової роботи українських учених викликає тривалі дискусії. Упровадження на законодавчому рівні застосування наукометричних показників для оцінки наукової роботи українських учених привело до поляризації цього дискурсу. За мету статті було поставлено дослідження обґрунтованості використання публікаційної активності вченого у виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах як оцінки результатів наукової роботи. Науковим базисом представленого дослідження стали роботи вітчизняних та зарубіжних учених, а також дані платформ Scopus та Google Scholar.

Аналіз наукових профілів українських учених у різних галузях науки показав, що через національну або регіональну спрямованість соціальних і гуманітарних наук спостерігається їх низька, порівняно з природничими науками, цитованість. Автори вважають, що не правильно оцінювати результати наукової роботи вчених лише на основі публікацій у виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах. Стаття показує, що державна наукова політика, яка оцінює кваліфікацію вчених лише шляхом публікації в наукометричних виданнях, ризикує втратити національний напрям досліджень.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку адекватної оцінки наукової роботи українських учених, яка буде органічно враховувати галузь знань та значущість наукових розробок для міжнародної та вітчизняної наукової спільноти.

Ключові слова: оцінка наукового результату; державна наукова політика; метрики української науки.

Постановка проблеми. Надзвичайно велика кількість інформації та публікацій у наукових журналах призводять до того, що науковці фізично не встигають слідкувати за всіма новинками у своїй галузі. Компанією Clarivate, що надає доступ до Web of Science Core Collection, було підраховано, що науковець за рік встигає прочитати до 200 статей за профілем своєї наукової діяльності. Отже, постає проблема як перед науковими журналами, так і перед окремими вченими – за-

безпечити «видимість» своїх наукових здобутків професійній спільноті.

Публікаційна активність, тобто публікація результатів наукової роботи, є одним з інструментів обліку затрат часу та грошей на проведення наукових досліджень. Відповідно оцінка публікаційної активності теоретично має бути оцінкою якості виконання науковцем своєї роботи. Публікаційна активність може бути вимірною кількісно, тобто за кількістю оприлюднених статей, або якісно, за

кількістю цитувань. Цитування наукових робіт є показником «видимості» і визнання результатів дослідження. Обмеженість доступу до наукових праць з різних причин: мовне середовище, існування тільки друкованої версії примірника, складна навігація на сайті або доступ за попередньою передплатою – все це суттєво обмежує «видимість» вченого, від якої залежить його визнання та цитування. Ця проблема актуальна для вчених із різних країн, але представлено дослідження зосереджено на висвітленні саме українського наукового середовища.

У науковому середовищі України, що обрала шлях європейської інтеграції, все більше уваги приділяється оцінюванню публікацій вітчизняних учених як результату їх досліджень. Зокрема, це знайшло відображення в різних документах МОН України, що посилює вимоги до отримання наукових ступенів та вчених звань виходячи з наявності публікацій у зарубіжних та вітчизняних журналах, які індексуються на платформах Scopus і Web of Science. На сьогодні платформа база Scopus позиціонується видавничою компанією Elsevier як найбільша платформа, що вміщує понад 24 тис. наукових видань. Варто зауважити, що ці платформи не єдині наукометричні бази рецензованої наукової літератури. Широко використовується система Google Scholar на платформі мережі Google. Менш популярною є наукометрична база, створена в 1999 р. у Польщі, Index Copernicus. В Україні також робляться певні спроби запровадити облік наукової діяльності через цитованість ученого, зокрема формується база «Бібліометрика української науки». Отже, на світовому ринку існує певна конкуренція між наукометричними базами з рецензованою науковою літературою. Різні алгоритми формування наукометричних баз, надання доступу до них (платна публікація – безоплатний доступ; безоплатна публікація – платний доступ), мовне середовище та інтерфейс зумовлюють їх успішність у конкурентній боротьбі за увагу наукової спільноти. Державне регулювання, що передбачає певні національні стандарти для оцінювання та врахування публікацій вітчизняних учених у процесах їх атестації та акредитації наукових і освітніх закладів, спричинює посилення популярності на національному рівні тих чи інших наукометричних баз. Уведення як національного стандарту атестації вченого за наявністю публікацій у журналах, які індексуються на платформах Scopus і Web of Science, привела до зростання їх популярності в українському науковому середовищі.

Звертаємо увагу, що в Центрі досліджень соціальних комунікацій у коментарі до бібліометрики української науки зазначають, що бібліометрич-

ний профіль вченого є декларацією про наукову діяльність (Бібліометрика української науки). З цим можна погодитися лише частково, оскільки це спрощення розуміння наукової діяльності, проте воно дає певне уявлення про видавничу активність вченого та наукову цінність публікацій в очах наукового співтовариства. Спрощення, оскільки є участь у наукових та соціоінженерних дослідженнях і проєктах, наукових і професійних експертизах, аналітичній роботі на замовлення, підготовці наукових кадрів, участь у численних редколегіях, комісіях, робочих групах тощо. І це теж ще не все. Є ще наукові і проєктні організації, асоціації, наукові академії та школи, різноманітні науково-комунікативних заходів тощо, а також спеціалізовані вчені та експертні ради в системі підготовки висококваліфікованих фахівців. І все це забезпечується розвиненою інформаційно-технологічною та комп'ютерною інфраструктурою, інфраструктурою наукових видавництв та друкованих і електронних видань (журнали, збірники праць, матеріали конференцій, альманахи). Сумніваємось, що ми охопили все, що створює та забезпечує діяльність наукових галузей.

Мета дослідження – з'ясувати стан оцінювання наукових результатів українських учених, яке базується на публікаційній активності останніх та сформулювати рекомендації щодо системи публічної оцінки наукових здобутків.

Аналіз останніх досліджень. Питання засобів та методології оцінювання результатів в українському науковому просторі розглядалися в численних публікаціях (Мазаракі, Притульська, Мельниченко, 2011; Кірвас, 2013; Сазонець, 2015; Костенко, Симоненко, 2016). Низка робіт висвітлює практику використання наукометричних платформ в Україні (Гальчевська, 2015; Швед, 2019; Бакуменко, Чала, 2020). Також становлять інтерес роботи науковців інших країн щодо застосування сучасних світових наукометричних баз (Соколов, 2009; Грановський, 2012; Полянін, 2014; Гордукалова, 2014; Шарабчиев, 2016; Hicks, Wouters, Waltman, S. de Rijcke, Rafols, 2015; Жукова, 2016; Розенберг, 2018; Гриньов, 2019). Низка робіт пов'язана з дискусією, що триває і зараз, на предмет застосування наукометричних показників для оцінювання українських учених (Локтев, Мриглод, 2018).

Викладення основного матеріалу. Дослідження за обраною тематикою здійснювалося в кілька етапів.

На першому етапі проведено аналіз стану Scopus-цитувань у різних галузях науки України. Ми виходили з того, що для будь-якого професійного управлінця зрозуміла необхідність перед запровадженням реформ чи змін на державному

рівні провести відповідне обґрунтування. Автори не побачили такого обґрунтування в чинних рішеннях МОН України, пов'язаних з обов'язковою нормою наявності публікацій у джерелах, що індексуються у платформах Scopus та Web of Science. Нагадаємо, яка наукова продукція цитується в цих платформах (Розенберг, 2018), зокрема Scopus – індексує статті в журналах, книжкові серії, доповіді на конференціях, симпозиумах, патенти, використовує індекс Гірша. Web of Science індексує статті в журналах та матеріали конференцій у фізико-технічних, медико-біологічних, соціальних та гуманітарних наук, використовує імпакт-фактор. Усе це стосується тільки тих видань, що інтегровані в ці платформи.

Тому пропонуємо матеріал, що містить певне обґрунтування поспішності таких рішень для низки вітчизняних галузей наук (Бакуменко, Чала, 2020). Така рекомендація заснована на застосуванні запропонованої нами методики аналізу, яка передбачає таку послідовність дій:

– беруться наукові профілі вчених у різних галузях наук;

– у кожному з них розглядається перша сторінка (перші 20 позицій) із найбільшою кількістю цитувань за індексом Гірша;

– підраховується кількість цитувань за цим індексом у Google Scholar та у Scopus, і ці дані заносяться в таблицю;

– визначається їх співвідношення (кількість цитувань за індексом Гірша у Scopus/кількість цитувань за індексом Гірша у Google Scholar) та заноситься в ту саму таблицю;

– за цим показником порівнюються різні галузі наук шляхом їх розташування в таблиці за його зменшенням;

– формулюються висновки.

За результатами застосування такої методики за станом на 19 грудня 2019 р. нами сформована підсумкова таблиця порівняння галузей науки України за співвідношенням цитувань у Scopus та у Google Scholar (див. табл. 1).

За результатами табл. 1 можна стверджувати, що:

– найбільша кількість цитованих праць вітчизняних учених у платформі Google Scholar спостерігається в таких наукових галузях: фізика та математика, науки про життя, хімія, економіка, педагогіка, медицина, суспільні науки, інформатика;

– водночас найбільша кількість цитованих праць вітчизняних учених у Scopus-платформі спостерігається в таких наукових галузях: фізика та математика, науки про життя, хімія, менше в технічних науках, медицині та інформатиці;

– мало цитувань у Scopus-платформі вітчизняних праць із педагогіки, суспільних наук, економіки, аграрних і гуманітарних наук, причиною

цього, скоріш за все, є відсутність зацікавленості зарубіжної наукової спільноти щодо українських наукових досліджень у цих галузях, ураховуючи спрямованість відповідних суспільних галузей переважно на українські реалії;

– у середньому у вітчизняній науці рівень співвідношення цитувань за індексом Гірша у Scopus та у Google Scholar є достатньо високим і орієнтовно становить 42,3%;

– низка галузей наук (педагогіка, суспільні науки, аграрні науки, економіка, гуманітарні науки) має помітно низький рівень співвідношення цитувань за індексом Гірша у Scopus та у Google Scholar (від 6,5 % до 0,8 %);

– за цих умов до з'ясування причини такого явища та знаходження реальних шляхів його подолання введення обов'язкового цитування у Scopus для зазначених галузей наук не зовсім виправдане та порушує принцип справедливості, оскільки об'єктивного пояснення немає;

– на майбутнє слід обґрунтовано й виважено підходити до впровадження традицій і стандартів американських чи європейських наукових шкіл до вітчизняної науки з урахуванням інтересів усіх галузей.

Таблиця 1. Стан цитувань за індексом Гірша у Scopus та у Google Scholar

Галузь науки	Кількість цитувань за індексом Гірша у Google Scholar	Кількість цитувань за індексом Гірша у Scopus	Співвідношення цитувань за індексом Гірша у Scopus та у Google Scholar
Усі	7494	3170	42,3 %
Хімія	728	659	90,5 %
Науки про життя	765	644	84,2 %
Фізика та математика	1220	787	64,5 %
Технічні науки	486	288	59,3 %
Медицина	592	267	45,1 %
Науки про землю	417	184	44,1 %
Інформатика	590	232	39,3 %
Педагогіка	672	44	6,5 %
Суспільні науки	592	32	5,4 %
Аграрні науки	349	11	3,2 %
Економіка	693	19	2,7 %
Гуманітарні науки	390	3	0,8 %

Ці результати певним чином корелюються з висновком, зробленим у роботі (Waltman, 2016) за результатами огляду загалу публікацій, що індексуються у Scopus. У ній зазначено, що «соціальні та гуманітарні науки мають низку фундаментальних особливостей, які відрізняють їх від інших наук. Зокрема, вони: як правило, національно або регіонально орієнтовані, що виявляється в публі-

каціях рідною мовою; їх результати більшою мірою бувають представлені в книгах, ніж в журнальних статтях; розвиток теоретичної думки традиційно йде більш повільними темпами; в їх середовищі не буває такого великого числа співавторів, як в інших науках; їх результати нерідко бувають спрямовані на суспільну, а не тільки на вузько-наукову аудиторію».

На другому етапі за галузями вітчизняної науки були виділені види найбільш цитованих праць (станом на 20 червня 2020 р.) й зведені у табл. 2. На цей термін із профілів учених у Google Scholar були вилучені дані про Scopus – цитування на підставі ліцензійних вимог цієї платформи, що дещо порушило плани авторів на ширше уявлення про види найбільш цитованих праць у ній та їх порівняння з даними платформи Google Scholar.

У цій таблиці порядок галузей наук відповідає зменшенню співвідношення цитувань у Scopus та у Google Scholar, тобто як у табл. 1.

При формуванні табл. 2 у кожному профілі галузі науки відбиралися по 5 лідерів за індексом Гірша та для кожного з них відповідно до їх наукових профілів відбиралися по 5 найбільш цитованих праць, тобто по 25 для кожної галузі науки.

За результатами табл. 2 можна стверджувати, що:

– найбільша кількість цитувань прийшла на статті (72,7 %), значно менше на книги (22,7 %) та підручники і навчальні посібники (4,6 %);

– найбільше статті цитуються в таких галузях науки, як фізика та математика, науки про життя та землю, хімія, медицина, інформатика, педагогіка, аграрні науки, технічні науки;

– найвищі індекси Гірша вітчизняних учених у платформі Google Scholar у фізиці та ма-

Таблиця 2. Стан найбільш цитованих праць вітчизняних вчених у Google Scholar (на 20 червня 2020 року)

Галузь науки	Максимум у Google Scholar (індивідуальні індекс Гірша/кількість цитувань)	Лідери за індексом Гірша у полі української науки, індекс Гірша	Види найбільш цитованих праць
Усі	–	–	68 книг (монографії, есе, аналітичні доповіді та ін.), 218 статей (у т. ч. в енциклопедіях), 14 підручників та навч. посібників
Хімія	54/8597	Любовка М. І. – 54 Гулько В. М. – 50 Мінаєв Б. П. – 47 Духін С. С. – 42 Фокін А. А. – 37	2 книги 23 статті
Науки про життя	61/10679	Демченко О. П. – 61 Луцка В. І. – 48 Говорун Д. М. – 46 Єльська Г. В. – 46 Кришталь О. О. – 46	книга 24 статті
Фізика та математика	140/97922	Гриньов Б. В. – 140 Пугач В. М. – 108 Зинов'єв Г. М. – 97 Мартинів Є. С. – 77 Третяк В. І. – 59	25 статей
Технічні науки	32/2384	Капустенко П. О. – 32 Стоян Ю. Г. – 31 Мільман Ю. В. – 30 Товажнянський Л. Л. – 30 Загінайченко С. Ю. – 29	4 монографії 4 книги підручник 16 статей
Медицина	59/26883	Бондаренко І. М. – 59 Тронько М. Д. – 48 Богданова Т. І. – 38 Лесик Р. Б. – 35 Апанасенко Г. Л. – 34	2 книги 23 статті
Науки про землю	30/2506	Агапітов О. В. – 30 Климчук О. Б. – 29 Адаменко О. М. – 20 Стовба С. М. – 20 Таран М. М. – 20	4 книги 21 стаття
Інформатика	40/9281	Глушков В. М. – 40 Лукін В. В. – 39 Куссуль Н. М. – 37 Биков В. Ю. – 36 Стахов О. П. – 35	5 монографій 2 книги підручник 17 статей
Педагогіка	51/21580	Платонов В. М. – 51 Кремень В. Г. – 42 Бех І. Д. – 41 Козіна Ж. Л. – 41 Єрмаков С. С. – 39	монографія 4 книги 20 статей
Суспільні науки	46/8823	Головаха Є. І. – 46 Манцуров І. Г. – 44 Кузьо Т. – 43 Бандурко А. М. – 39 Бабаєв В. М. – 34	енциклопедія 2 монографії 5 книг Наук.-практ. коментар 3 підручники 13 статей
Аграрні науки	22/2188	Бабіч А. О. – 22 Шерман І. О. – 22 Гутий Б. В. – 21 Савченко В. О. – 21 Каленська С. М. – 20	3 книги 2 підручники 20 статей
Економіка	52/15779	Геєць В. М. – 52 Лібанова Е. М. – 50 Міщенко В. І. – 47 Перерва П. Г. – 46 Саблук П. Т. – 44	4 енциклопедії 6 монографій 3 аналітичних доповіді 2 підручники 3 навчальних посібники 7 статей
Гуманітарні науки	29/3918	Семиченко В. А. – 29 Загнітко А. П. – 22 Жаботінська С. А. – 21 Городенська К. Г. – 20 Дзюба І. М. – 19	Монографія 13 книг 2 навчальні посібники 10 статей

тематиці (140), науці про життя (61), хімії (54), економіці (52).

На третьому етапі нашого дослідження спробуємо з'ясувати, а що ж робити, щоб, не відходячи від основного курсу на інтеграцію до всесвітньо відомих платформ Web of Science та Scopus, урахувати результати досліджень у тих вітчизняних наукових галузях, що слабо інтегровані в ці платформи.

Найвідомішим шляхом є створення національних наукометричних платформ, в яких ураховуються всі результати вітчизняних досліджень, у тому числі й у наукових галузях, де рівень цитувань у платформах Web of Science та Scopus низький. Ці результати разом із результатами провідних світових платформ є певною підставою для об'єктивного оцінювання стану наукових досліджень у країні. Таким шляхом крокує низка країн, зокрема Китай, Індія, Росія, Японія, Корея (Гордукалова, 2014; Фахівці ДНТБ, 2019) та інші. Для стимулювання публікацій у Web of Science та Scopus вони можуть зараховуватися у науковий загаль науковця, наукової установи, наукової галузі з більшими коефіцієнтами, ніж у національних платформах.

Якщо обрати такий шлях, а він розглядається у відповідних структурах влади як альтернативний, то тоді для підвищення рівня цитувань у національних платформах можна скористатися власним досвідом запровадження ліцензійних умов для акредитації ЗВО, де у п. 30 сформовані 18 активностей, що альтернативно враховуються викладачами для виконання ними затверджених вимог. Останні передбачають наявність чотирьох таких активностей у викладачів, дипломована освіта яких відповідає освітній спеціальності, що проходить акредитацію. Для викладачів, які мають дипломовану освіту за іншими спеціальностями, необхідно мати як мінімум сім таких активностей на вибір (Про затвердження Ліцензійних умов, 2015). Як бачимо є вибір – 4 та 7 позицій із 18 можливих, серед яких разом з наявністю наукових публікацій у періодичних виданнях, які включені до Scopus або Web of Science Core Collection (пп. 1), є ще 17 підпунктів, зокрема наявність не менше 5 публікацій у фахових наукових виданнях України, наявність виданого підручника, навчального посібника чи монографії, наукове керівництво здобувача, який отримав науковий ступінь тощо.

Дійсно, чому не встановити подібну систему альтернативних наукових активностей для науковців із мінімально необхідним рівнем їх кількості на вибір? І серед таких активностей, що оцінюються кількісними та якісними показниками публікацій, крім Web of Science та Scopus, передбачити як

нову вітчизняну платформу, що ще розробляється, так і платформу Google Scholar (з 2004 року). Саме остання на сьогодні найбільш доступна для вітчизняних науковців і багатьом із них дає уявлення щодо їх рівня публікацій. Це буде як мінімум більш патріотичне та справедливе рішення, ніж ігнорування багаторічного оцінювання наукових публікацій вітчизняними засобами до достатньо недавнього запровадження платформ Web of Science (з 1964 р.) та Scopus (з 1995 р.). Наприклад, у роботі (Полянин, 2014), зазначено, що «...для визначення індексів цитованості та Гірша корисно використовувати систему Google Scholar, створену на основі ... потужної системи Google. Google Scholar відрізняється від Web of Science тим, що надає необхідну інформацію безкоштовно та враховує додаткові публікації, яких немає у цій базі даних». У роботі (Гриньов, 2019) також «вважається перспективною пошукова система Google Scholar». Таку ж саму думку підтримує українська дослідниця О. Гальчевська, зазначаючи, що «ця система популярна, зручна у використанні, має україномовний інтерфейс, включає максимальну кількість наукових журналів російською та українською мовами, розраховує індекс цитування публікацій і дає змогу знаходити статті, що містять посилання на ті, що вже знайдено, має функцію автоматизованого цитування наукових публікацій. Також Google Scholar на сьогодні демонструє найкращі результати за спроможністю відшукування цитування, оскільки деякі з них розміщені в патентах, збірниках конференцій, книгах, тобто в документах, мало представлених у найбільших міжнародних наукометричних базах» (Гальчевська, 2015).

У своїх роботах щодо розвитку української науки М. Попович (Славинська, 2011) зазначав, що «кожна іноземна мова має свій понятійний апарат, свої асоціації, алюзії, приклади». Він вказував на важливість обміну і взаємозбагачення української академічної науки і міжнародного наукового здобутку. Відсутність належної інфраструктури та доступність українських наукових робіт для світової наукової спільноти створило «своєрідне гето», в якому жила українська наука останні роки. Відповідно, науковці, наукова валіза яких містить сотні публікацій в україномовному науковому просторі, через радикально нові нововведення в державному регулюванні змушені знову доводити свою високу кваліфікацію новими публікаціями у виданнях, що індексуються в зазначених зарубіжних платформах. Інакше вони будуть позбавлені права займатися експертною роботою в науці, зокрема працювати в редакціях наукових фахових видань, у спеціалізованих вчених радах із захисту дисертацій тощо. Це прояв

зневаги до вчених, які працювали у вітчизняній науці відповідно до державних вимог та регулювання й зробили свій суттєвий внесок в її розвиток. Такий підхід демотивує і деморалізує наукову спільноту, що може призвести до втрати наукового потенціалу та наступництва наукових шкіл.

Кількість публікацій, безумовно, важливий показник, водночас узагалі це значною мірою є особистою справою науковця. І не для всіх цей вид «наукового спорту» до душі. У деяких публікаціях наводяться приклади, що є нобелівські лауреати з низьким індексом Гірша, дехто з науковців зі світовим ім'ям взагалі з різних причин не публікується в зазначених платформах (Гордукалова, 2014). Якість статей учених фактично не залежить від того, де вони опубліковані. До того ж можна обмежуватися мінімально встановленими двома статтями на рік, але написати повноцінні роботи. А можна десятки й навіть сотні разів друкувати свої міркування з однієї ідеї або за одним методом, змінюючи лише вихідні умови та об'єкт дослідження. Не випадково, що в кількості цитованих робіт переважають статті, які дають змогу достатньо оперативно доносити свої ідеї до наукової спільноти. Значно менше капітальних праць – енциклопедій, аналітичних доповідей, монографій, підручників, користь від яких, на наш погляд, як мінімум не поступається статтям.

Разом з тим передача наукового досвіду і підготовка висококваліфікованих науковців – це справа державна і патріотична, оскільки це робота не тільки на перспективу вітчизняної науки, а й відтворення інтелектуального ресурсу нації. Вона займає набагато більше часу та потребує більшої відповідальності науковця за її результат. Науковці без учнів, як батьки без дітей. У батьків немає продовження роду, а у науковців без учнів немає прямих продовжувачів розвитку вдалих і потрібних суспільству наукових напрямів та ідей. Так створюються наукові школи. Відтак, штучне відсторонення професійних вітчизняних кадрів, які переважно працюють у науковому полі України, на нашу думку, не відповідає забезпеченню національної гуманітарної безпеки країни. Така ситуація створює сприятливі умови для експорту інтелектуального ресурсу нації («brain export»). Зазначимо, що в епоху розвитку інформаційно-комунікаційних технологій для цього не потрібна фізична імміграція. Таким чином, держава своїм різким регулюванням створює умови для розповсюдження національних матеріальних і фінансових ресурсів, вкладених у формування інтелектуального ресурсу нації.

На четвертому етапі ми з'ясували, що особливо занепокоїло частину української наукової спільноти.

Сутнісно не орієнтація на найпопулярніші світові платформи Web of Science та Scopus як засоби висвітлення результатів наукових пошуків та наукометричного оцінювання, а методи непередуманого різкого впровадження наукометричних показників наукової роботи, які нівелюють попередні досягнення вітчизняних науковців, викликали значний негатив у частини наукової спільноти України. Насамперед це стосується певних положень наказу МОН України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» від 17 жовтня 2012 р. № 1112, змін до нього, а також деяких інших наступних рішень та їх проєктів у цьому контексті, що стосуються вже не окремих науковців, а й статусу та фінансування установ, де вони працюють. У публікації (Скопус замість науки, 2018) зазначено, що «вимога до таких публікацій веде до дискримінації і пригнічення наукових досліджень унікальних і рідкісних проблематик, високоновачійних і немасових напрямів досліджень – через відсутність у визначених наукометричних базах спеціалізованих журналів, сприйняття редколегіями журналів більш загального профілю таких публікацій як вузькотематичних чи брак експертів, здатних оцінити їх рівень».

У своїй доповіді «Про кризову ситуацію з реформуванням системи вітчизняної фахової наукової періодики та майбутнє журналів соціогуманітарного профілю» на розширеному засіданні ВР НБУ ім. Вернадського професор В. Попик порушив аналогічне питання (Важливе питання реформування, 2019). У ній зазначено, що «у переважній більшості солідних вітчизняних видань з соціальних і гуманітарних наук немає можливості потрапити в число індексованих у Web of Science та Scopus. ... Українознавчі видання розглядаються впорядниками зазначених баз як такі, що обмежені розглядом специфічних суто національних або регіональних проблем, тобто не становлять загальносвітового інтересу». Виникло це питання у зв'язку з вкрай негативною ситуацією з журналами соціогуманітарного профілю, а їх тисячі.

У виступі М. Стріхи на Пленарному засіданні IX Міжнародного конгресу українців було зазначено, «... сьогодні гуманітарії говорять про дуже слушні речі..., що, на відміну від природничиків, які працюють на всю світову спільноту, цільова аудиторія для гуманітарія дуже часто пов'язана з тією національною спільнотою, з якою пов'язаний предмет дослідження». Він також підняв «... питання не менш вагомим – збереження національної мови в природничих науках» і «... якщо ми вимагаємо добрих журналів, то, очевидно, мусять бути і механізми підтримки цих журналів» (Наукометрія і гуманітаристика, 2018).

Започаткована дискусія продовжується. Зокрема, вона отримала розвиток на круглому столі у Верховній Раді України на тему «Щодо застосування основних критеріїв оцінки науково-педагогічної або наукової діяльності здобувачів вчених звань» (Kozmenko, Ostapenko, 2019).

Аналогічні проблеми виникали і в інших країнах, причому не тільки колишнього СРСР, у процесі заходів щодо врахування наукометричних показників своїх учених у зазначених наукометричних платформах.

У роботі (Жукова, 2016) вказано на таку проблему «російської науки у цілому, як її невисокий рівень включеності в інтернаціональне поле (особливо це стосується представників гуманітарних спеціальностей). Логічно виникає проблема – наскільки розумно використовувати інструмент, з поля зору якого випадає велика частка російських учених? Серед інших проблемних моментів використання Web of Science та Scopus: низька щільність цитування, а також інформаційна культура користувачів».

А. Гриньов оцінив цю ситуацію так: «переважна частина російських вчених, рішенням влади неочікувано виштовхнутих на міжнародний конкурентний ринок наукових публікацій з суттєвою перевагою англо-американських видань, відчула себе людьми другого сорту, багато з яких не мали досвіду публікацій у зарубіжних журналах та у необхідній мірі не володіли англійською мовою» (Гриньов, 2019).

М. Соколов вказує на той факт, що «розрахунок показників за різними базами даних може давати дані, що на порядок різняться для представників різних дисциплін (Соколов, 2009)», що опосередковано підтверджує правильність наших підрахунків та висновків.

Слід нагадати, що є ще кілька причин, що гальмують доступ до наукометричних платформ Web of Science та Scopus. Як зазначено у роботі (Жукова, 2016), це їх висока вартість, низька інформаційна культура споживачів. Є й інші недоліки, притаманні зазначеним платформам, зокрема пов'язані з використанням індексу Гірша та імпаکت-фактору (Грановський, 2013; Швед, 2019). На думку В. Шведа, який посиляється на закон Гудхарта, «...коли наукометрія використовувалась для оцінки суто публікаційної активності науковців або видань, у ній був сенс. Коли ж наукометрією вирішили апелювати до розмірів бюджетного фінансування, використовувати у боротьбі за гранти або надбавки – вона втратила свій сенс» (Швед, 2019). Така оцінка результатів науковців призводить до самоцитування робіт для підвищення їх «видимості» і рейтингування. Україна займає сьоме місце у світі за показником само-

цитування наукових робіт (Ladle, Todd, Malhado, 2012). Це означає, що оцінка результатів наукової роботи вчених тільки за індексом цитування буде призводити до подальшого зростання самоцитування і штучного підвищення рейтингів.

Водночас, незважаючи на певні недоліки показників Web of Science та Scopus, саме вони застосовуються в усьому світі.

Таким чином, наше дослідження на статистичному матеріалі підтверджує, що є вітчизняні наукові галузі, які фактично мало охоплені базами даних цих платформ. Постає питання: чому ж не була врахована така ситуація у вітчизняному науковому полі? Чому МОН України не відреагувала на результати обговорення вище зазначеного наказу, змін до нього та інших документів, що містять норми публікацій у платформах Web of Science та Scopus?

На нашу думку, причина в тому, що впродовж багатьох років науці в Україні не приділяється належна увага з боку органів влади. Практично всі європейські країни збільшують фінансування науки навіть в умовах кризи. У середньому рівень фінансування наукових досліджень у розвинутих європейських країнах коливається на рівні 3 % ВВП, водночас в Україні цей показник не перетинає рівня 0,75 % ВВП з 1995 р. (Репко, Касперович, 2020). Ситуація нагадує ямковий ремонт на шляхах. У публікації (Локтев, Мриглод, 2018) є важливі зауваження, зокрема, що «головна відмінність існуючої системи організації науки в Україні від провідних країн полягає в тому, що мають бути запроваджені й постійні позиції дослідників, і гарантовані на законодавчому рівні можливості для наукової роботи за контрактом» і що «конструктивні зауваження мають бути враховані».

Висновки і перспективи подальших досліджень. Щодо продовження інтеграції України у світовий науковий простір, у тому числі й шляхом упровадження оцінювання результатів наукової роботи за загальноприйнятими наукометричними показниками, – то, безумовно, це єдиний правильний шлях. У роботі (Шарабчиев, 2016) справедливо зазначено, що «формується нова парадигма наукової та інформаційної діяльності, і це слід врахувати при організації та плануванні науки, атестації наукових кадрів». Але займатися будь-якою справою мають професіонали та обґрунтовувати свої рішення, ураховуючи накопичений позитивний світовий та вітчизняний досвід і запобігаючи можливим негативним наслідкам. Пріоритетом має бути сприяння розвитку наукових досліджень, на які є попит суспільства та підтримка вітчизняних науковців.

Логічно було б не створювати нові проблеми в науковому житті країни, а шукати засоби та кош-

ти для їх розв'язання. Наприклад, реально, а не на словах підтримати на державному рівні ініціативу поступового збільшення у платформах Web of Science та Scopus кількості зареєстрованих вітчизняних наукових видань. Національна передплата цих платформ розпочалася в Україні тільки у 2017 р. (Фахівці ДНТБ, 2019), а поки цей процес не дасть суттєвого зростання наукометричних показників країни, а також, щоб не дискретувати вітчизняні наукові галузі, слабо інтегровані у світові наукометричні платформи, продовжувати враховувати результати публікацій науковців у національній наукометричній системі на кшталт Google Scholar, хоча б тому, що серед них є й суттєві здобутки. Такий досвід характерний для низки провідних країн світу. При цьому заслуговує на увагу позиція Л. Костенка та Т. Симоненко щодо питання гармонізації національних систем оцінювання ефективності наукової діяльності з принципами Лейденського маніфесту (Костенко, Симоненко, 2016; Hicks, Wouters, Waltman, S. de Rijcke, Rafols, 2015).

Оцінка результатів наукової роботи, яка базується тільки на кількості цитувань або показни-

ках кількості розміщених статей на платформах Web of Science та Scopus, може призводити до викривлення значущості наукових розробок і втрати інноваційності національної науки.

Ще раз нагадуємо, що наукова діяльність – це не тільки публікація статей у періодичних виданнях, що входять до відомих наукометричних платформ. Слід враховувати набагато більше показників наукової роботи у відповідних установах (академії, університети, академічні та галузеві науково-дослідні інститути та центри тощо), ніколи не забуваючи про національне, а саме коїсть наукових результатів насамперед для своєї країни, економіки, темпів її розвитку, кадрової політики, посилення внутрішніх чинників безпеки в мінливому світі.

Для мотивації науковців та підвищення ефективності їх діяльності необхідно розробити адекватну модель оцінки результатів їх наукової роботи, яка має базуватися на адекватному поєднанні різних видів наукової роботи: публікація та цитування наукових праць, підготовка наукових кадрів, експертна робота тощо. Це може стати напрямами подальших досліджень.

Список використаних джерел

- Бакуменко В., Чала Н. Аналіз Скопус-цитувань у різних галузях науки України. *Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні* : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. за міжнар. участю (Полтава, 18 черв. 2020 р.). Полтава : Нац. ун-т імені Юрія Кондратюка, 2020. С. 10–11.
- Бібліометрика української науки. Центр досліджень соціальних комунікацій. URL: http://www.nbuv.gov.ua/bpnu/index.php?familie=&ustanova=0&gorod=0&vidomstvo=%C2%F1%B3&napryam=1&napryam_google=0 (дата звернення: 15.12.2020).
- Важливе питання реформування системи вітчизняної фахової періодики та майбутнього журналів соціогуманітарного профілю / Нац. б-ка України ім. Вернадського. Опубліковано 19.12.2019. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/5086> (дата звернення: 18.10.2020).
- Гальчевська О. А. Використання міжнародних наукометричних баз даних відкритого доступу в наукових дослідженнях. *Інформаційні технології в освіті*. 2015. № 23. С. 115–126.
- Скопус замість науки: чи потрібне це Україні / Горбатенко В. та ін. *Голос України*. 2018. 1 черв. URL: <http://www.golos.com.ua/article/303608>
- Гордукалова Г. Ф. Индекс цитирования в науке: цели использования, основные разновидности и ограничения / *Вестн. СПбГУКИ*. 2014. № 2 (19). С. 54–57.
- Грановський Ю. В. Наукометрия в московском университете. *Управление большими системами. Специальный выпуск 44: «Наукометрия и экспертиза в управлении наукой»*. 2013. С. 67–68.
- Гринёв А. В. Использование наукометрических показателей при оценке публикационной активности в современной России. *Вест. Рос. Акад. наук*. 2019. Т. 89. № 10. С. 993–1002. URL: <https://journals.eco-vector.com/0869-5873/article/view/16497>
- Жукова И. А. Индекс научного цитирования – трансформация практик применения: от инструмента библиографического поиска к инструменту оценивания. *Социология: методология, методы, математическое моделирование (4М)*. 2016. № 34. С. 54–80.
- Кірвас В. А. Наукометрична оцінка результатів дослідної діяльності вчених і якості періодичних наукових видань. *Системи обробки інформації*. 2013. Вип. 8 (115). С. 5–15.
- Козьменко С., Остапенко Л. Наукометричні показники у вітчизняному менеджменті. *Освіта. ua*. Вип. 22.11.2019. URL: https://osvita.ua/vnz/high_school/67341/

- Костенко Л., Симоненко Т. Наукометрія: від нумерології до Лейденського маніфесту. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського* : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2016. Вип. 43. С. 285–295.
- Локтев В., Мриглод І. Без Scopus: чи потрібна Україні хуторська наука? *Голос України*. 2018. 16 черв. URL: <http://www.golos.com.ua/article/304297> (дата звернення: 20.12.2020).
- Мазаракі А., Притульська Н., Мельниченко С. Інтеграція вітчизняної науки до світової через наукометричні бази даних. *Вісник КНЕУ*. 2011. № 6. С. 5–13.
- Наукометрія і гуманітаристика: проблеми та перспективи. *Виступ заступника Міністра освіти і науки України Максима Віталійовича Стріхи на Пленарному засіданні ІХ Міжнародного конгресу українців*. Опубліковано 29.10.2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/naukometriya-i-gumanitaristika-problemi-ta-perspektivi> (дата звернення: 02.12.2020).
- Полянин А. Д. Недостатки индексов цитируемости и Хирша и использование других наукометрических показателей. *Математическое моделирование и численные методы*. 2014. № 1. С. 131–144.
- Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності : Постанова Каб. Міністрів України від 30.12.2015 № 1187, зі змінами від 10.05.2018 № 347. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-p#Text>
- Репко М., Касперович Ю. Скільки коштів витрачають на науку в університетах? : аналіз. зап. / Центр екон. стратегії. 2020. URL: <https://ces.org.ua/money-for-science/>
- Розенберг Г. С. «Хиршовість» науки и период полураспада цитируемости научных идей. *Биосфера*. 2018. Т. 10. № 1. С. 52–64.
- Сазонець І. Л. Реалізація методологічних підходів до оцінки знань у наукометричних базах. *Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Серія «Менеджмент інновацій»*. 2015. Вип. 4. С. 77–85.
- Славинська І. Мирослав Попович: Українська наука – це гетто. *Укр. правда*. 2011. 25 трав. URL: <https://life.prawda.com.ua/culture/2011/05/25/79321/>
- Соколов М. Национальные и интернациональные репутации российских социологов: наукометрический анализ. *Социологические исследования*. 2009. № 1. С. 144–152.
- Фахівці ДНТБ України проти маніпуляцій навколо наукометрії та Відкритого доступу до знань. *ДНТБ України*. 2019. URL: <https://dntb.gov.ua/news/фахівці-днтб-україни-проти-маніпуляц> (дата звернення: 25.12.2020).
- Шарабчиев Ю. Т. Как стать ученым и добиться успеха в науке: творческая одаренность и активация научного творчества. *Медицинские новости*. 2016. № 5. С. 23–34.
- Швед В. В. Аналіз практики використання наукометричних платформ в Україні. *Інформ. технології і засоби навчання*. 2019. Т. 69. № 1. URL: https://www.researchgate.net/publication/331335140_ANALIZ_PRAKTIKI_VIKORISTANNA_NAUKOMETRICNIH_PLATFOrm_V_UKRAINI
- Ladle R., Todd P., Malhado A. Assessing insularity in global science. *Scientometrics*. 2012. Is. 93(3). URL: https://www.researchgate.net/publication/230687607_Assessing_insularity_in_global_science
- Hicks, D., Wouters, P., Waltman, L., de Rijcke, S., Rafols, I. The Leiden Manifesto for research metrics. *Nature*. 2015. Vol. 520. P. 429–431. URL: <http://www.nature.com/news/bibliometrics-the-leiden-manifesto-for-research-metrics-1.17351/>
- Waltman L. A review of the literature on citation impact indicators. *Journal of informetrics*. Elsevier. 2016. Vol. 10. Is. 2. P. 365–391. URL: <http://dx.doi.org/10.1016/j.joi.2016.02.007>

References

- Bakumenko, V., Chala, N. (2020). Analiz Skopus-tsytuvan' u riznykh haluzyakh nauky Ukrayiny [Analysis of Scopus-citations in different research areas of Ukraine]. *Orhanizatsiyno-pravovyy aspekt publichnoho upravlinnya v Ukrayini : materialy VII Vseukrayins'koyi nauk.-prakt. Internet-konf. za mizhnar. uchastyu vid 18 chervnya 2020* [Organizational and legal aspects of public administration in Ukraine]. Poltava : Natsional'nyy universytet imeni Yuriya Kondratyuka. P. 10–11 [in Ukrainian].
- Bibliometryka ukrayins'koyi nauky [Bibliometrics of Ukrainian science]. Tsentri doslidzhen' sotsial'nykh komunikatsiy. Retrieved from: http://www.nbuv.gov.ua/bpnu/index.php?familie=&ustanova=0&gorod=0&vidomstvo=%C2%F1%B3&napryam=1&napryam_google=0 (accessed: 15.12.2020).
- Vazhlyve pytannya reformuvannya systemy vitchyznyanoyi fakhovoyi periodyky ta maybutn'oho zhurnaliv sotsiohumanitarnoho profilyu [An important issue is the reform of the system of domestic professional periodicals and the future of socio-humanitarian journals]. Natsional'na biblioteka Ukrayiny im.Vernads'koho. Published 19.12.2019. Retrieved from: <http://nbuv.gov.ua/node/5086> (accessed: 18.10.2020).
- Halchevska, O. (2015). Vykorystannya mizhnarodnykh naukometrychnykh baz danykh vidkrytoho dostupu do naukovykh doslidzhen' [Use of international scientometric open-access databases in scientific research]. *Informatsiyni tekhnolohiyi v osviti*. N 23. P. 115–126 [in Ukrainian].

- Horbatenko, V., Kresina, I., Stoiko, O., Kresin, O., Batanov, O., Malyshev, O., ... & Yavir, V. (2018). Skopus zamist' nauky: chy potribne tse Ukrayini [Scopus instead of science: does Ukraine need it?]. *Holos Ukrayiny*. Is. 01.06.2018. Retrieved from: <http://www.golos.com.ua/article/303608>
- Hordukalova, H. F. (2014). Indeks tsitirovaniya v nauke: tseli ispol'zovaniya, osnovnyye raznovidnosti i ogranicheniya [Citation index in science: purposes of use, main types and limitations]. *Vestnik SPbGUKI*. N 2 (19). P. 54–57 [in Russian].
- Hranovs'kyy, Yu. V. (2013). Naukometriya v moskovskom universitete [Scientometry at Moscow University]. *Upravleniye bol'shimi sistemami. Spetsial'nyy vypusk 44: «Naukometriya i ekspertiza v upravlenii naukoj»*. P. 67–68 [in Russian].
- Hrinev, A. (2019). Ispol'zovaniye naukometricheskikh pokazateley pri otsenke publikatsii aktivnosti v sovremennoy Rossii [The use of scientometric indicators in assessing publishing activity in modern Russia]. *Vestnik Rossiyskoy akademii nauk*. Vol. 89. N 10. P. 993–1002. Retrieved from: <https://journals.eco-vector.com/0869-5873/article/view/16497>
- Zhukova, Y. A. (2016). Indeks nauchnogo tsitirovaniya – transformatsiya praktiki primeneniya: ot instrumenta bibliograficheskogo poiska instrumenta otsenivaniya [Index of scientific citation – transformation of application practices: from the bibliographic search tool to the evaluation tool]. *Sotsiologiya: metodologiya, metody, matematicheskoye modelirovaniye (4M)*. N 34. P. 54–80 [in Russian].
- Kirvas, V. A. (2013). Naukometrychna otsinka rezul'tativ doslidnoyi diyal'nosti vchenykh ta yakosti periodychnykh naukovykh vydan' [Scientometrical assessment of findings of academic activity and of quality of scientific periodicals]. *Systemy obrobky informatsiyi*. Is. 8 (115). P. 5–15.
- Kozmenko, S., Ostapenko, L. (2019). Naukometrychni pokaznyky u vitchyznyanomu menedzhmenti [Scientometric indicators in domestic management]. *Osvita.ua*. IS. 22.11.2019. Retrieved from: https://osvita.ua/vnz/high_school/67341/
- Kostenko, L., Symonenko, T. (2016). Naukometriya: vid numerolohiyi do Leydens'koho manifestu [Scientometrics: from numerology to Leiden manifesto]. *NAN Ukrayiny, Nats. b-ka Ukrayiny im. V. I. Vernads'koho, Asots. b-k Ukrayiny*. Kyiv. Is. 43. P. 285–295 [in Ukrainian].
- Loktiev, V., Mriglod, I. (2018). Bez Scopus: chy potribna Ukrayini khutors'ka nauka? [Without Scopus: does Ukraine need farm science?]. *Holos Ukrayiny*. Is. 16.06.2018. Retrieved from: <http://www.golos.com.ua/article/304297> (accessed: 20.12.2020).
- Mazaraki, A., Prytul'ska, N., Melnychenko, S. (2011). Intehratsiya vitchyznyanoi nauky do svitovoyi cherez naukometrychni bazy danykh [Integration of domestic science into world science through scientometric databases]. *Visnyk KNEU*. N 6. P. 5–13 [in Ukrainian].
- Naukometriya i humanitarystyka: problemy ta perspektyvy [Scientometrics and humanities: problems and prospects]. *Vystup zastupnyka Ministra osvity i nauky Ukrayiny Maksyma Vitaliyovycha Strikhy na Plenarnomu zasidanni IKH Mizhnarodnoho konhresu ukrajinistiv*. Published 29.10.2018. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/news/naukometriya-i-gumanitaristika-problemi-ta-perspektivi> (accessed: 02.12.2020).
- Polianin, A. D. (2014). Nedostatki indeksov tsitiruyemosti i Khirsha i ispol'zovaniye drugikh naukometricheskikh pokazateley [Disadvantages of the h-index and the use of other scientometric indicators]. *Matematicheskoye modelirovaniye i chislennyye metody*. N 1. P. 131–144 [in Russian].
- Pro zatverdzhennya litsenziynykh umov provadzhennya osvity oyi diyal'nosti: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 30.12.2015 № 1187, zi zminamy vid 10.05.2018 № 347. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-n#Text>
- Repko, M., Kasperovych, Yu. (2020). Skil'ky koshtiv vytrachayut' na nauku v universytetakh? [How much money is spent on science in universities?]. Tsentr ekonomichnoyi stratehiyi. Retrieved from: <https://ces.org.ua/money-for-science/>
- Rosenberg, H. S. (2018). «Khirshyovost'» nauky ta periodu napivrozpadu tsytyruemosti nauchnykh idey [«Hirschism» of science and the half-life of citation of scientific ideas]. *Biosfera*. Vol. 10. N 1. P. 52–64 [in Russian].
- Sazonets, I. L. (2015). Realizatsiya metodolohichnykh pidkhodiv do otsinky znan' u naukometrychnykh bazakh [Realization of methodological approaches to assessing knowledge in scientometric databases]. *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu*. Seriya «Menedzhment innovatsiy». Is. 4. P. 77–85 [in Ukrainian].
- Slavyn'ska, I. (2011). Myroslav Popovych: Ukrayins'ka nauka – tse hetto [Myroslav Popovych: Ukrainian science is a ghetto]. *Ukrayins'ka pravda*. Is. 25.05.2011. Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/culture/2011/05/25/79321/>
- Sokolov, M. (2009). Natsional'nyye i internatsional'nyye reputatsii rossiyskikh sotsiologov: naukometricheskyy analiz [National and international reputation of Russian sociologists: Scientometric analysis]. *Sotsiologicheskiye issledovaniya*. N 1. P. 144–152 [in Russian].
- Fakhivtsi DNTB Ukrayiny proty manipulyatsiy navkolo naukometriyi ta Vidkrytoho dostupu do znan' [Specialists of the State Scientific Library of Ukraine against manipulation around scientometrics and Open access to knowledge]. *DNTB Ukrayiny*. 2019. Retrieved from: <https://dntb.gov.ua/news/фахівці-днтб-україни-проти-маніпуляц> (accessed: 25.12.2020).
- Sharabcheyev, Yu. T. (2016). Kak stat' uchenym i dobit'sya uspekha v nauke: tvorcheskaya odarennost' i aktivatsiya nauchnogo tvorchestva [How to become a scientist and succeed in science: creative talent and activation of scientific creativity]. *Medit'sinskiye novosti*. Mynsk. N 5. P. 23–34 [in Russian].

- Shved, V. V. (2019). Analiz praktyky vykorystannya naukometrychnykh platform v Ukraini [Analysis of the practice of using scientometric databases in Ukraine]. *Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya*. Vol. 69. N 1. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/331335140_ANALIZ_PRAKTIKI_VIKORISTANNA_NAUKOMETRICNIH_PLATFORM_V_UKRAINI
- Ladle, R., Todd, P., Malhado, A. (2012). Assessing insularity in global science. *Scientometrics*. Is. 93(3). Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/230687607_Assessing_insularity_in_global_science
- Hicks, D., Wouters, P., Waltman, L., de Rijcke, S., Rafols, I. (2015). The Leiden Manifesto for research metrics. *Nature*. Macmillan Publishers Limited. Vol. 520. P. 429–431. Retrieved from: <http://www.nature.com/news/bibliometrics-the-leiden-manifesto-for-research-metrics-1.17351/>
- Waltman, L. (2016). A review of the literature on citation impact indicators. *Journal of informetrics*. Elsevier. Vol. 10. Is. 2. P. 365–391. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.joi.2016.02.007>

Valeriy Bakumenko,

*Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
Professor of the Organization of Production, Business and Management Department,
Kharkiv PetroVasylenko National Technical University of Agriculture*

Nina Chala,

*Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
Professor of the Marketing and Business Administration Department,
National University of Kyiv-Mohyla Academy*

Mariia Tsedik,

*Candidate of Sciences in Public Administration,
Head of the Department of Language Training and Communication in Public Administration,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

EVALUATION OF SCIENTIFIC RESULTS OF UKRAINIAN SCHOLARS

The general articulation of the issue and its connection with the important research and practice tasks. Nowadays the massive flow of information and vast amount of scientific journals has led to the situation when scientists do not have time to keep up with all the latest developments in the areas of their scientific interests. Clarivate, a company which provides access to the Web of Science Core Collection, has estimated that a scientist manages to read just up to 200 articles a year on the subject of his/her research. Thus, there is a problem, both for scientific journals and for individual scientists – to ensure the «visibility» of their achievements to the professional community. Limited access to scientific papers for various reasons – language environment, the availability of a printed version solely, difficult site navigation, or compulsory prepayment for the access to a resource – all these facts significantly limit the «visibility» of a scientist, that influences his/her recognition in the professional field and amount of citations. Although the problem is sensitive for all international scientific community, our research is principally focused on the Ukrainian academic environment.

The analysis of the recent publications regarding the issues this article deals with, identification of parts of the general problem that have not been previously addressed. The issues considering what tools and how methodologies for evaluating results in the Ukrainian academic society are used, have been scrutinized in numerous publications of Ukrainian scholars, including A. Mazaraki, N. Prytul'ska, S. Melnychenko, V. Kirvas, I. Sazonets, L. Kostenko, O. Halchevska and others. The works of M. Sokolov, Yu. Hranivskiy, Yu. Sharabchiyev, D. Hicks, P. Wouters, L. Waltman and other foreign researchers on application of the existing scientometric databases used by scientists in the world are also of great interest. Whereas being vitally topical for Ukrainian academic community, the issue is considered not sufficiently studied.

The purpose (the objective) of this article. The main purpose of the study is to find out how the evaluation of scientific results, which is based on the publishing activity of a scientist, is made in Ukraine, and to formulate certain recommendations regarding the development of the system of public evaluation for scientific achievements.

The key results and the background. The analysis of the Ukrainian research materials presented on international platforms such as Web of Science, Scopus, Google Scholar has revealed the fact that the largest number of Ukrainian scientists' cited works can be observed in Physics, Mathematics, Life Sciences and Chemistry. Whereas the level of citation of Ukrainian scholars that are engaged in Pedagogy, Social Sciences, Economics, Agricultural Sciences and Humanities is dramatically low. The most probable reason for that is the lack of interest among international scientific community in Ukrainian scientific research in these areas, perhaps, due to the fact that the majority of the researches in the corresponding social sciences are basically aimed at Ukrainian realities.

The most probable reason for this situation is the fact that the majority of the researches in the corresponding social sciences are basically focused on Ukrainian realities which is not the issue of a great interest among international scientific community.

It was also pointed out that the Ukrainian scientific community was concerned rather with the drastic and sudden changes in the requirements, than with the very fact to publish the results of its own researches on the Web of Science and Scopus platforms. Accordingly, it was proposed to launch national scientometric platforms, following the experience of China, India, Russia, Japan and Korea in this issue, and the results of a national scientometric platform should be included in the licensing, accreditation and certification requirements. It should also be beard in mind that if the assessment of scientific performance is based solely on the number of citations of a scientist, it can lead to the «artificial winding» by using self-citation. To avoid such negative consequences the assessment of a scientists' performance should combine their citation rate, training and certification, expert work, etc.

Conclusions and the prospects of the further research. When evaluating scientists' activity results the priority should be given to promoting the development of those scientific researches, which are in significant demand in Ukrainian society, and the support for our scientists should be in particular focuse of the government. The increase of Ukrainian science «visibility» on international level, may be achieved by stimulation at the state level the initiative of a heightening in the number of registered domestic scientific publications on the Web of Science and Scopus platforms.

The evaluation of scientific work results, which is based only on the number of citations, or indicators of the number of articles posted on the platforms of Web of Science and Scopus, may cause false understanding of the significance of scientific developments and loss of innovation authenticity of the national science. To motivate scientists and scholars and increase their efficiency, it is necessary to develop an adequate model for evaluating the results of their research work, which should be based on a reasonable combination of different types of scientific activities: publication and citation of scientific papers, training, expert work, etc. This may be a prospective issue for the further research.

Keywords: evaluation of scientific result; public science policy; metrics of Ukrainian science.

Матеріал надіслано 20 січня 2021 р.

Цитування:

Бакуменко В., Чала Н., Цедік М. До питання оцінювання наукових результатів українських учених. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2021. Вип. 1. С. 15–26.

Повна версія статті доступна також на сторінці:

<http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua>